

86 . Tulcea | Punct: Parcul „Monumentul Independenței” | Anul: 2018

Anul: 2018

Cod RAN: 159623.01

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca romană târzie, Epoca medievală târzie

Tipuri sit: amenajare/construcție

Categorii sit: Apărare (construcții defensive)

Autori: Dan Aparaschivei, George Aurelian Bilavski, Marian Mocanu, Radu Pîrnău, Florin George Topoleanu, George Nuțu, Simina Stanc Rafailă, Radu Stănescu, Bogdan Roșca, Nicu Bute, Lilian Niacsu

Instituții: Institutul de Arheologie Iași, Institutul de Arheologie Iași, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, Institutul de Geologie al Academiei Române, filiala Iași, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași - Facultatea de Biologie, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Institutul de Geologie al Academiei Române, filiala Iași, Universitatea "Dunărea de Jos", Galați, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași - Facultatea de Geografie-Geologie

Raport

Cercetările din campania anului 2018 la Aegyssus s-au desfășurat pe trei sectoare și au avut în vedere îndeplinirea obiectivelor asumate în planul de cercetare. Cele trei sectoare sunt Aria C, Aria B și Sector Vest.

Sector „Aria C”

Marian Mocanu (ICEM Tulcea), Radu Stănescu (UBB Cluj-Napoca)

Obiectivul principal a fost continuarea săpăturii din anul precedent cu scopul de a documenta locuirea romană timpurie în suprafața 1 (S I) și de a surprinde evoluția magaziei de chiupuri către est, în suprafața 2 (S II).

În prima fază a cercetării în S I, am procedat la golirea și demontarea celor două vase de provizii din jumătatea vestică a suprafeței. În urma acestei operațiuni am constatat că acestea fuseseră golite și în urma cercetărilor de la mijlocul anilor 90. După demontarea celor două chiupuri s-a trecut la excavarea suprafeței dintre cele două semi-secțiuni trasate în campania precedentă (Ss I și Ss II). Astfel am obținut o semi-secțiune pe toată jumătatea de vest a S I, cu dimensiunile de 13x2,5 m. Semi-secțiunea a fost împărțită în trei carouri cu dimensiunile de 4x2,5 m.

După demontarea chiupului din caroul 1 (nord) al semi-secțiunii s-a mărit suprafața cercetată, constatându-se următoarele: în extremitatea nordică a acestuia am păstrat rândul de pietre cercetat în campania precedentă. Amenajarea apare la ▼2,90 m. și este alcătuită dintr-un rând de pietre (blochete de calcar sumar fasonate de dimensiuni medii) așezate pe cant într-un șir orientat est – vest. După modul în care au fost așezate aceste pietre putem avansa ipoteza că avem de-a face cu un sistem de canalizare al apelor meteorice, ce trebuie pus în relație cu existența unei străzi, identificată în această secțiune în urma cercetărilor arheologice anterioare. Imediat către sud față de amenajarea descrisă anterior cercetarea arheologică a atins stratul de pământ galben (sterilul) la ▼4,13 m., în care s-au conturat trei gropi cu material pre-roman (ceramică getică și elenistică) cercetate în campania 2017. În extremitatea sudică a caroului 1 (nord) a fost identificat, încă din campania precedentă un șanț cu formă regulată, pe care la ora respectivă l-am interpretat ca limita vechii săpături arheologice. În această campanie, odată cu lărgirea ariei cercetate, am trecut la golirea respectivului șanț, astfel am constatat că este vorba despre șanțul pentru demantelare al unui zid ce a avut grosimea de 0.90 m. Șanțul a fost săpat în pământul galben până la cota de ▼5,02 m. De asemenea el este vizibil în profilul vestic al S I, având înălțimea de 1,80 m. Acest șanț este paralel cu

structura de pietre ce constituie canalul de scurgere al apelor pluviale, de unde putem concluda că zidul demantelat a funcționat odată cu strada și canalizarea pe care aceasta o deservea.

La sud de șanțul de demantelare cercetarea arheologică s-a oprit la ▼3,55 m. pe un strat din țigle și blochete de calcar de dimensiuni medii și mari. În acest caz avem de-a face cu acoperișul prăbușit al clădirii căreia i-a aparținut probabil zidul demantelat. Acest strat a fost identificat pe toată suprafața caroului 2. Ca elemente de datare avem descoperiri numismatice în acest strat, care la prima vedere s-ar data în secolul al IV p.Chr. Astfel de monede au fost descoperite în campaniile 2016 și 2017 în corelație cu sistemul de scurgere și ipotetica stradă din extremitatea nordică a S I.

În caroul 3 (sud) am procedat la demontarea chiupului cu scopul de a lărgi suprafața cercetată în campania precedentă, acolo unde a fost atins un nivel roman timpuriu, datat probabil în secolul II, datorită materialului numismatic și ceramic atribuit acestui nivel. În această suprafață nu am făcut decât să conturăm elementele identificate în 2017, cel mai important fiind restul unui zid cu o grosime de aproximativ 0,60 m, păstrat doar pe o singură asiză, identificat la ▼4,18 m., și orientat aproximativ nord-sud. La vest de acest zid a fost identificat un pavaj din cărămidă. Astfel avem de-a face cu resturile unui edificiu ce a funcționat probabil în perioada secolelor II-III p.Chr. La mijlocul caroului 3, către sud, există o structură din piatră (la ▼3,10 m.) descoperită în urma cercetărilor anterioare. Aceasta este alcătuită din blochete de calcar de dimensiuni medii, sumar fasonate, orientată aproximativ est – vest (paralelă atât cu șanțul de demantelare cât și cu sistemul de canalizare). Deasupra acestui rând de pietre există o șapă de mortar alb ce pare a fi alunecat către sud. Această structură pare a fi contemporană și a face parte din același complex cu zidul demantelat și sistemul de canalizare pentru apele pluviale.

Caroul 3 a fost prelungit și în jumătatea de est a S I, cu scopul de a elucida prezența amenajării de pietre de mari dimensiuni din profilul de est. Deși cercetarea în această zonă nu este definitivată, am identificat baza (fundația) unui postament circular, cu diametrul de aproximativ 2 m. El este constituit din blochete de calcar nefasonat, de dimensiuni mici. Deasupra acestuia a fost plasată amenajarea din pietre de mari dimensiuni ce pare să fi avut rolul de pilon de sprijin pentru un acoperiș menit să asigure protecție magaziei de chiupuri. Postamentul descris anterior apare la cota de ▼3,30 m.

În suprafața 2 (S II) am continuat să adâncim săpătura cu scopul declarat de a surprinde limita estică a magaziei de chiupuri. Adâncimea maximă atinsă în S II, față de actualul nivel de călcare este de ▼1,60 m. La această cotă ne aflăm practic la nivelul chiupurilor identificate în S I. De la bun început precizăm că nu am surprins către est alte vase de provizii și nici nu am identificat elemente care să ne indice limita magaziei de chiupuri. Săpătura s-a efectuat într-un strat compus din pământ roșiatic cu urme evidente de arsură ce pare a ne indica existența unei construcții cu elevația din pământ (chirpic), care a sfârșit prin incendiere. Materialul arheologic descoperit în acest strat este unul eterogen (de la ceramică elenistică la ceramică specifică epocii moderne), astfel suntem lipsiți de elemente clare de datare. Cu toate acestea, la ▼1,60 m., în limita sudică a S II am identificat nivelul de funcționare pentru construcția descrisă anterior. Acest nivel este marcat de existența unei râșnițe din calcar, de urmele unei vetre și de o bârnă de lemn incendiată, căzută pe acest nivel, bârnă ce ar fi putut proveni fie de la acoperișul structurii, fie de la un stâlp de susținere. Cercetarea acestui complex va continua în campania din 2019.

În urma cercetărilor arheologice din Aria C, desfășurate în campania 2018, se pot formula următoarele concluzii preliminare:

1. La limita nordică a suprafeței S I au fost identificate cele mai timpurii complexe din perimetrul fortificației de la Aegyssus – trei gropi menajere cu material getic și elenistic.

2. La limita sudică a suprafeței a fost documentată prezența unui nivel roman timpuriu (sec. II – III p.Chr.) marcat printr-un fragment de zid și existența unui pavaj ce indică funcționarea unui edificiu în intervalul cronologic menționat.

3. În stadiul actual al cercetării avansăm ipoteza că pe parcursul secolului IV p.Chr. în această zonă a funcționat un edificiu marcat de un șanț de demantelare la nord și de resturile unui zid către sud. Aceste două structuri sunt paralele, iar distanța dintre ele este de aproximativ 8 m. La nord de presupusul edificiu există o amenajare paralelă cu șanțul de demantelare, susceptibilă a fi fost o scurgere, care indică și prezența

unei străzi la nord de edificiu.

4. Post secolul IV p.Chr. zona cercetată este ocupată de un spațiu pentru depozitare în care au existat cel puțin șase chiupuri, acestea fiind așezate imediat deasupra nivelului de țigle datat în sec. IV p.Chr. Magazia era protejată de un acoperiș susținut de stâlpul al cărui bază circulară a fost identificată la limita sudică a S I.

5. În sectorul Aria C descoperirile databile în secolul VI p.Chr. (fie că este vorba de ceramică sau monede) sunt foarte puține din punct de vedere cantitativ, comparativ cu descoperirile mai timpurii și cu situația descoperirilor din alte fortificații romane târzii din Dobrogea.

Sector „Aria B”

George Nuțu, Florin Topoleanu (ICEM Tulcea), Radu Stănescu (Facultatea de Istorie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca), Nicu Bute (Facultatea de Istorie, Universitatea Dunărea de Jos Galați), Simina Rafailă (Facultatea de Biologie, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași), Radu Pîrnău, Bogdan Roșca (Institutul de Geologie al Academiei Române, filiala Iași), Lilian Niacșu (Facultatea de Geografie-Geologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași)

Cercetările din sectorul „Aria B” din campania acestui an s-au desfășurat în perioada august-septembrie și au început prin trasarea unei noi suprafețe la NE de C1 în vederea degajării în întregime a încăperii de V a edificiului termal. Obiectivele principale constau în verificarea stratigrafiei în zona de V a palestreii prin: a). definirea stratului medio-bizantin; b). verificarea secvenței stratigrafice de perioada bizantină timpurie; c). identificarea laturii de V a palestreii; d). stabilirea momentului abandonării edificiului (mijlocul secolului V p.Chr.).

Pe parcursul vechilor cercetări desfășurate la Aegyssus (1971-1997), la S de această suprafață a fost identificată o locuință semi-îngropată de perioadă medio-bizantină. Câteva fragmente descoperite în anul 2015 în această zonă par să confirme această încadrare cronologică.

SIII a fost orientată N-S cu dimensiunile de 6x4 m. Secvența stratigrafică este tipică sitului, cu straturile deranjate până la o adâncime de ▼1,20m. Pe această adâncime s-a conturat un complex (groapă menajeră) (în □2A) în care au fost descoperite materiale de secol VI p.Chr. Principala descoperire o reprezintă latura de V a camerei 1 a termelor realizat în aceeași manieră din blochete de piatră fasonate frumos întrerupte de asize de nivelare realizate din cărămidă, totul legat cu mortar. Cercetarea acestuia a relevat faptul că și acest tronson păstrează caracteristicile cronologice tipice întregului edificiu care a funcționat între a doua jumătate a secolului III p.Chr. și mijlocul secolului V p.Chr.

C2 a fost trasată la N de SIII și are dimensiunile de 4x4 m (Fig. 8). Alături de două intervenții moderne/contemporane (gropi menajere) a fost cercetat parțial un nivel corespunzător unui edificiu realizat din piatră legată cu pământ databil în secolul V p.Chr. Această încadrare cronologică este preliminară, întrucât numeroasele monede descoperite sunt în curs de prelucrare în laboratorul de restaurare al ICEM. În colțul de NE al C2 au apărut o serie de materiale medio- bizantine provenite, probabil, dintr-o locuință sau complex afectate de intervențiile desfășurate cu ocazia amenajării Parcului Monumentul Independenței.

În campania acestui an am realizat un sondaj în palestra cu scopul de a evidenția latura de V a acesteia. A fost descoperită latura de E și colțul încăperii nr. 1 a edificiului termal. La ▼2,25m față de nivelul actual de călcare a fost cercetat un nivel compact de pietre sumar fațetate de dimensiuni mici și medii interpretat ca o substrucție a unei căi de acces sau fundație a edificiului anterior palestreii. Pe acest nivel au fost descoperite fragmente de amfore Shelov B sau C și de amfore tip Kăpitan II ceea ce indică o datare a acestui nivel între a doua jumătate a secolului II și prima jumătate a secolului III p.Chr.

Obiectivele următoarei campanii constau în eliminarea martorului dintre SIII și C2 și extinderea sondajului practicat în Aria A pentru identificarea structurilor existente în această zonă anterior construirii palestreii.

Sector „Vest”

Dan Aparaschivei, George Bilavski (Institutul de Arheologie al Academiei Române, Filiala Iași)

În vara acestui an am desfășurat a doua campanie arheologică în sectorul de vest al cetății Aegyssus. Conform protocolului de colaborare dintre Institutul de Arheologie din Iași și ICEM Tulcea și în acord cu autorizația de cercetare arheologică sistematică obținută de la Ministerul Culturii am convenit să investigăm această zonă aproape deloc explorată din cetatea Aegyssus.

În anul anterior am deschis o secțiune de control, de dimensiuni reduse (3 x 9 m), având orientarea NV-SE. Cercetarea pe care am efectuat-o în 2017, respectiv o săpătură până la aproximativ ▼1,85 m spre partea de SE a secțiunii și ▼1,20 m spre NV, ne-a oferit destul de puține repere și elemente pentru stabilirea unei stratigrafii a zonei.

Încă de la început obiectivele principale stabilite pentru acest sector au fost: investigarea zonei de vest din cetatea Aegyssus, până în zona incintei; reperarea complexelor de locuire și recuperarea materialului arheologic antic și medieval; stabilirea cronologiei și a stratigrafiei pentru această zonă a cetății, precum și corelarea datelor stratigrafice și planimetrice cu informațiile similare din diferite arii de locuire ale fortificației tulcene.

După rezultatele obținute în campania anterioară, marcată mai mult de scoaterea straturilor de depunere contemporană și modernă, ne-am stabilit următoarele obiective specifice pentru sectorul deschis: clarificarea situației complexului C1, cu un strat masiv de arsură roșiatică și o cantitate impresionantă de material amforic descoperit; profilarea și documentarea nivelurilor antice și a unor complexe corespunzătoare acestei perioade; identificarea artefactelor specifice și valorificarea lor în publicații și comunicări.

Prin urmare, în anul 2018 am continuat săpătura în secțiunea S1, în două puncte de lucru, respectiv, în jumătatea de est a secțiunii, unde ajunsesem la adâncimea de ▼1,85 m, și în partea de vest, în zona complexului C1 (Fig. 1, 3).

După adâncirea cu circa 0,20-0,30 m am putut identifica și delimita, aproape de profilul de est, patru gropi notate G1-G4 (Fig. 1, 4, 5).

Din G1, care a fost interceptată la circa 0,40- 0,50 m est de complexul C1 (locuința distrusă prin incendiere, denumită L1), a fost recoltată ceramică amestecată, fragmente din secolele IV-VI, ceramică medievală (XIII-XIV), dar și material modern (sec. XIX-XX). Complexul avea o formă ovală, cu o deschidere de 1,20-1,30 m și era adâncită până în nivelul roman târziu.

G2, situată în partea de E-S-E a secțiunii, intra în profilul de est, dar și în cel de sud, cu o formă aproximativ rotundă (Fig. 1, 4, 5). Avea o deschidere de circa 1,30 m. A fost surprinsă de la circa 1,70 m adâncime, până pe la 2,10 m și avea, de asemenea, material ceramic amestecat, dar și o monedă din secolul al IV-lea.

G3 este groapa chiupului – D1 (Fig. 1, 4, 5). Intră în profilul de nord și are o deschidere N-S de circa 2,30 m, iar V-E de 2,00 m. E. Este poziționată la circa 1 m de profilul de est și la 0,90 m față de profilul de sud. A fost descoperit material variat roman târziu (ceramică de masă, amfore, monede). Dolium-ul D1 este poziționat aproximativ la 1,35 m față de profilul de est al secțiunii, la 0,70 m față de profilul de nord și la 1,10 față de profilul de sud. Are diametrul maxim de circa 1,20 m (până la nivelul la care a fost săpat în prezent), dar este spart în partea superioară și nu păstrează nici o parte din buză. Are un diametru interior (al zonei sparte) de 0,80 m. Fragmente de chiup au fost recuperate inclusiv în campania din 2017 din nivelurile moderne și contemporane superioare, ceea ce ne determină să credem că activitățile antropice recente au distrus partea superioară a acestui dolium.

G4 este inclusă în G3, este de formă ușor ovală, cu dimensiunile de circa 1,00-1,20 m. Așa cum am menționat, cel mai probabil D1 a fost deteriorat tocmai de această groapă. Materialul identificat aici sugerează că a fost făcută în perioada modernă (s-au identificat fragmente de porțelan, sticlă, ceramică și alte deșeuri moderne).

În colțul profilelor de est și nord am putut identifica o amenajare din piatră, cel mai probabil un zid, Z1 (Fig. 1, 4, 5), cu lungimea surprinsă în actualul stadiu de cercetare de circa 2,07 m, situat la circa 0,70 m față de chiupul D1 (Fig. 4, 5). Chiar dacă este tentant a se lega acest zid de dolium, încă nu avem suficiente elemente în acest sens. Cel mai probabil, această construcție din piatră reprezintă restul (colțul) fundației

unei locuințe care se întinde spre nord și est. Cercetările viitoare vor elucidă aceste necunoscute.

În profilul de sud, în caroul 2, până la limita cu caroul 3, mai mult în profil, s-a putut investiga o adunătură de pietre, de dimensiuni mari și medii, care pare a fi o dărâmatură sau, mai probabil, un alt zid de edificiu, Z2 (Fig. 1, 2, 4, 5). Dimensiunea acestui complex este de circa 2,0 m lungime și o lățime de aprox. 1,20 m. În această etapă intermediară a cercetărilor, considerăm că dacă acest Z2 poate fi pus în conexiune cu existența unei structuri arhitectonice, aceasta ar fi de dimensiuni apreciabile pentru a reprezenta fundația unei locuințe. Extinderea secțiunii spre sud, nord și est va permite afirmații mult mai corecte.

În ceea ce privește C1 (denumit ulterior L1, pentru că este vorba despre o locuință distrusă prin incendiere), un complex care, în stadiul incipient de cercetare se prezenta ca o zonă circulară de arsură puternică roșiatică, din care am recuperat numeroase fragmente ceramice amforice, a putut fi investigat în cursul acestei campanii mult mai amănunțit. Am realizat o adâncire graduală cu circa 0,30-0,40 m pe câte o jumătate din complex care măsoară circa 3,90 m de-a lungul profilului de nord. Sub dărâmătura de chirpici ars (Fig. 1, 3, 5), din care s-a prelevat și un bogat material ceramic (în special amfore), am putut identifica podeaua L1 (Fig. 3 – se pot vedea amprente de bâte sau scânduri, carbonizate, care ar fi putut face parte din structura podelei), care ne indică faptul că acel edificiu avea o formă rectangulară, orientată, probabil, N-V – S-E. Latura de nord-est a edificiului are 1,68 m și intră în profilul de nord, iar latura de sud-vest măsoară 1,56 și vine până la circa 0,90 m față de profilul de sud. Dimensiunile presupuse ale acestei locuințe erau de aproximativ 2 x 4 m (s-a păstrat doar latura sudică, care are 2 m, circa 3 m din latura estică și doar 1,20 m din cea vestică). În ceea ce privește situația din acest complex din punct de vedere cronologic, materialul descoperit, respectiv ceramica și, mai ales, monedele, ne arată că a funcționat în secolul al IV-lea sau în prima parte a secolului al V-lea. Am putut identifica aici numeroase fragmente amforice de tip LR II, Kuzmanov 15 etc., două greutate de pescuit, piroane, fragmente de sticlă, dar și mai multe monede din secolul al IV-lea. Numărul foarte mare de fragmente de amfore din acest complex ar susține ideea că avem de-a face cu un edificiu în care au fost depozitate sau se comercializau astfel de vase, iar la un moment dat a avut loc un incendiu puternic, care a distrus integral încăperea și conținutul acesteia. Din aria complexului, în afară de chirpici, păstrați chiar în forma lor rectangulară, chiar dacă puternic arși secundar, au mai fost identificate piroane de fier care făceau parte din materialele folosite la construcția edificiului. De asemenea, au mai fost recoltate bucăți consistente de olane de acoperiș.

Artefactele identificate în întreaga săpătură, dar și situația stratigrafică sugerează că nivelul de secol al IV-lea, poate până în prima jumătate a secolului următor, este cel mai evident în acest sector al sitului. Numeroasele intervenții moderne din zonă, care au culminat cu nivelări masive în perioada contemporană, au distrus nivelul de secol VI. Atât chiupul identificat, dar și cele două ziduri, Z1 și Z2 se pare că erau contemporane edificiului C1 (L1).

Numeroasele gropi practicate în timpurile moderne și contemporane au dus la descoperirea unui bogat material arheologic amestecat, dar și a unei cantități apreciabile de deșeu menajer. Pe lângă fragmentele ceramice de masă, amfore, monede, sticlă, câteva piese metalice, specifice nivelului antic din secolele IV-V, a apărut și material ceramic timpuriu (fragmente ceramice hallstattiene, fragmente amforice romane de tip Șelov B etc.), alături de fragmente de porțelan, ceramică modernă și alte deșeuri identificate în gropile care au spart nivelul antic.

Obiectivele pentru campania următoare sunt:

1. Documentarea cât mai completă a edificiului C1 (L1);
2. Extinderea în suprafață a secțiunii S I, pentru a surprinde și profila satisfăcătoare Z1 și Z2 (pentru a determina funcționalitatea și cronologia acestor elemente arhitectonice în comparație cu complexele cercetate până în prezent);
3. Crearea de corelații utile între diferitele complexe apărute și stabilirea relației cronologice dintre ele, pe baza stratigrafiei și a identificării de artefacte arheologice.

Informații suplimentare online

[Raportul 6239 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
